

A magyar izr. országos tanító-egylet

ÉRTESÍTŐJE.

Megjelen havonként egyszer.

Szerkesztői bizottság:

Führer Ignác, Léderer Ábrahám, Ózer Zsigmond, Reich Ignác, Stern Mór.

Felelős szerkesztő: **SELIGMAN ELEÁZÁR.**

Az előfizetési pénzek és tagsági díjak
Schwarz Mór
 egyleti pénztárnokhoz
 (a káczfa-utca 39/c. szám) küldendők.
 Szerkesztői iroda: Sip-utca 11. sz.

Kiadja
 A magy. izr. orsz. tanító-egylet.
 Előfizetési ár:
 Nem tagok számára egész évre 1 frt.
 Az egylet tagjainak díjmentesen jár.

A nagyméltóságú közoktatási miniszternek az izr. iskolákra vonatkozó rendeleteihez.

A magas ministeriumnak a tanítók állandósítására a tanórák és szorgalmi időre vonatkozó legutóbb megjelent rendeletei minden magyarhonin izr. tanító keblét örömmel töltik el, mit az e lapokban, a szóban levő rendeletre vonatkozólag közzétett nyilatkozatok bizonyítanak. Midőn kartársaim öröm nyilatkozataihoz magam is csatlakozom, nem tehetem azt a nélkül, hogy ez alkalommal a zsidó tanítóknak egyéb állásuk megszilárdítására vonatkozó forró óhajaiknak kifejezést ne adjak. Tudvalevő és ismeretes dolog, hogy nálunk a legszebb eszmék, a legüdvösebb törekvések, a legnemesebb inteniók és legéletrevalóbb intézkedések előítélet, roszakarat, hanyagság és egyéb hibák következtében hajótörést szenvednek. Jó ideje már, hogy az érdekeinkben megjelent rendeleteket a hivatalos és napilapokban olvasni lehetett, de mindeddig az ige megtes'esítésére nézve édes kevés történt. A magyarhonin zsidóság budapesti közvetítés organumai a ministeri rendeletnek mindeddig eleget nem tettek, a mennyiben az egyes hitközségeket mindamelllett, hogy a ministerium részéről arra külön-külön felhívattak, nem is tudósították, annál kevésbé gondoskodtak arról, hogy a rendeletek pontos és lelkiismeretes foganatosítása céljából a megfelelő intézkedéseket saját hatáskörükben megtegyék. Hány zsidó iskolában járja még tovább is a régi nóta, miről sem a ministeriumnak, sem a kir. tanfelügyelőknek tudomásuk nincs. A zsidó iskolákban az oktatás már mindenütt, — persze nagyobbrészt a régi gyakorlat és rendszerint megkezdődött, kérve kérjük tehát a magas kormányt oda hatni, hogy a megjelent rendeletekről valamennyi hitközség tudomást szerezzen, mely célból a hitközség közvetítő bizottságok kötelességeik teljesítésére felhivandók, a kir. tanfelügyelők pedig felszólítandók a makacs és a törvényt kijátszani akaró hitközségek ellenében a törvény szigorát alkalmazzák. Ismerve hitsorsosainkat, tudjuk, hogy az eddigi lanyha bánásmód a zsidó tanítók ügyét egy hajszálnyival sem fogja előmozdítani. Végül még egyre kívánom az intéző körök figyelmét felhívni. A zsidóság kebelében fenálló szakadás folytán a zsidó iskolák jövője nincs biztosítva. Egy helységben két, sőt három izr. hitközség és ennek folytán ugyanannyi izr. iskola levén, mindegyik hitközség és így mindegyik iskola létele a folytonos concurrentia folytán kockáztatva van. Példák bizonyítják,

hogy egyes helységeken, hol a hitközségek kiegyeztek, vagy hol egyik vagy másik hitközség iskoláját feloszlatta, az izr. tanítók számitáson kívül hagyattak és így kenyerüket vesztették. Ezen anomaliákat meg kell szüntetni. A tanító magasztos hivatásának csak úgy felelhet meg, ha állása minden viszonyok közt biztosítva van. Ismerek hitközséget, melyben a tanítónak megadták a definitivumot, azon kikötéssel, hogy a hitközség előjárósága fentartja magának azon jogot, mely szerint a tanítók fizetését évről évre megállapítsa. Az önérzetes tanítók ezen határozat ellen keményen kikelve, azt nyerték válaszul: „Nem határozhatunk másképp, nem tudjuk milyen lesz a következő években a hitközség jövedelme, ha kevesebb lesz a jövedelmünk, akkor kevesebb fizetést is fogunk adni és ha az iskolát nem tartjuk majd fen, a tanító urak mehetnek — — állomást keresni.“ Ajánljuk ezen tényt az intéző körök figyelmébe.

Goldberg.

Hogyan játszanák ki a törvényt, ha a kibuvólyukat idejekorán be nem tömnék.

Az apostagi izr. hitközség neszét vette a közoktatásügyi miniszter azon rendeletének, mely szerint a zsidó hitközségek a szünidőt, az óramaximumot a törvény keretébe illeszteni és tanítóikat véglegesen alkalmazni tartoznak. E miniszteri rendelet által az apostagi zsidó hitközség atyái a széles hatáskörtől való megfosztás tudatában és a régi törvényellenes czopf megszámlált végnapjait bekövetkezve látván, nagybölesen elhatározták, hogy iskolájukat megszüntetik, lelkiismeretesen és 20 éven át fáradságosan működött tanítót, Spitzer Adolfot simpliciter elbocsátják. Dictum factum! Felterjesztik az ügyet a tanfelügyelőnek, a tanító pedig panaszát bejelenti a szolgabirónál, ez pedig átírt a tanfelügyelőnek azon kéreessel, mikép tekintve az apostagi izr. iskola „teljes elhagyatottságát és panaszló szánandó helyzetét“, sürgősen intézkedjék. Tóth József nem is késett és meghagyta a hitközségnek, hogy a husz éven át, a hitközség saját nyilatkozata alapján, teljes megelegetéssel működött tanítótól a fizetést elvonni semmi körülmény közt nem lehet, sőt azt rendesen kiszolgáltatni a hitközség szoros kötelességévé tette, annál inkább, mert akár a tanítói fizetés ki nem adására, akár pedig a tanító elkergetésére azon ok, hogy a felekezet a kormánytól segélyt nem kapott, hogy a vagyonosabb hitközségi egyének gyermekeiket otthon taníttatják, vagy gyermektelenek, vagy pedig oly felnőtt gyermekekkel birnak, kik részint már a felsőbb iskolába, vagy egyáltalában semminemű iskolába nem járnak, tehát az iskola fentartása legnagyobb részben csak néhány család áldozatkészségére van utalva stb. stb. — mind ezen felhozott okok teljességgel el nem fogadhatók; a felekezet által fentartandó iskola költségeihez adóforint arányában hozzátartoznak járulni azon felekezetnek minden tagjai kivétel nélkül, az állami segély pedig mindenkor csakis esetleges segélynek tekinthető. Ugyanazért szigoruan és felelősség terhe alatt odautasította a tanfelügyelő a hitközségi előjáróságot, hogy a rendelete vételétől számitott 8 nap alatt közvetlenül hozzá jelentést tegyen: akarja-e fentartani a hitfelekezet iskoláját ezentul is, első esetben akar-e szigoruan a törvényhez alkalmazkodni úgy az iskola felszerelését, mint heti tanórának felosztását illetőleg, mert csakis ez esetben engedheti meg az iskolát; utolsó esetben akarja-e a hitközség jószántából tanítóját tanítóul a törvény követelte módon alkalmazni vagy teljes végkielégítésben, vagy nyugdíjban részesíteni. Ez ügyben annyival inkább is bekívánja a tanfelügyelő a kiszabott határidő alatt a felekezet nyilatkozatát, mert különben a tanítók érdekeinek megvédése szempontjából, azoknak fizetése kiadását ille-

tőleg a legszigorubb eljárást fogja alkalmazni. Egyuttal leghatározottabban eltiltja a hitközségnek minden felsőbb hatósági engedély nélkül való, tervezett magániskola létesítését. a háznál való magántanulást pedig oly föltétel alatt engedheti csak meg, ha az illető tanító oklevéllel bíró, és az illető magántanulók pedig nyilvános iskolában vizsgálatételre kötelezik magukat.

„Ellenőr.“

L e v e l e z é s e k.

Moórott, okt. 23.

Tekintetes szerkesztő ur!

Megkeresem e sorok fölvetelére. Sch. a rabbi és tanító viszonyait a zsidó községben körülírja, engedje, hogy ezt belátásom szerint kiegészítsem, Háromnemű papot ismerek, haladás pártit, mint például Fassel Kohn. Hochmuth, kik nap gyanánt ragyognak, ezek fényt és világosságot senkitől sem kölcsönöznek, orthodox-pártit, mint Ungar, Nobel, az előbbieket ügybuzgalomra, az utóbbiak vallásosságra a fősúlyt tekintik, ilyenekkel könnyen megférni; egy harmadik neme a semmimestereknek: Dochte ohne Flammen, tudatlanságuk öntudatában, ezek éjjeli ragadozók, kik prédájokat előbb megnyalogatják, mielőtt lenyelik. A biblia szerint Isten már a teremtés harmadik napján elválasztá a száraz részeket a vizektől, de azért ezek megmutatják saját személyökkel, hogy még elég sár és posvány maradt a világon, ilyen Büchler Pinkász moóri rabbi. Ilyen jezsuitákra gondolhatott Göthe, mikor mondá: Fél tudósok és félbolondok a legveszélyesebbek. Az Epheseusok megparancsolták bár, hogy a gonosz nevét, ki a Diana templomát felgyújtotta, nyilván okiratokban ne említettessék, de ez csak holtakra hagyján volna. Három évi ittléte alatt egy tanító sem működött fél évig, egyenetlenséget okoz a tanítók közt, az elmenőknek jó bizonyítványt ad, levelet ír nekik kétszer, háromszor, szegények mutogatják és dicsekednek kinzójuk levelezésével, nekem oktatásomba mindig javítani akart, holott már jobb tanítványom volt, szobájában az alaptalanságról meggyőződtem, de ez még dölyfösebbé tette Büchler urunkat. Látván, hogy ez célhoz nem vezet, türelemmel türtem, m. é. májusban véglegesen alkalmaztatott, behitt engem, előmutatá a Tr. Judenthum egyik lapját, hogy ott mennyire megdicsértetett mint füleki rabbi, meg is mutató az „Ung. Israelit“ múlt lapját, mennyire dicsértetett R. ft. ur, elfelejté pedig, hogy dicséretre méltónak kell lenni, ha dicsértessék. A gögös csak folytatá: tegyem ezt neki. Gondoltam, hogy kiengesztelem és az „Ung. Isr.“ számában e nehéz szerepemre vállalkoztam, mennyi erőltetés, békeszeretet kellett ahhoz, B. urat ennyire dicsérni, csak az bírja megítélni, ki a Büchlereket ismeri. Swift az angol irodalom egyik legnagyobb bajnoka dicsérő beszédet írt egy ócska söprőnyél fölött, még pedig oly kitűnőt, hogy az most is századok után csudáltatik, eszembe jutott szinte, hogy egy talmudtudós tanítványaival egy bűdös dög mellett elment, a tanítványok undorodásuknak kifejezést adtak, ő pedig mondá, de szép fehér foga van, megmutatá, hogy mindenütt találkozik dicsérni való, miért ne lehetne tehát Pinkász rabbit a törrel dicsérni, kinek scholetkemenczéje az iskolakonyhában alig egy dem. az iskolaszobától van, hiába az ilyen papnak példás élete prédikáció rám úszithat feketét fehérre, én még csak azt gondolom: Hadd morogjon, csak ne harapjon, ha még egyet vetek neki, elég lesz a gazdájának is.

G r o s z G u s z t á v, főtanító.

Vác, 1878. okt. 28.

T. szerkesztő ur!

Becses lapjának utóbbi száma a legújabb miniszteri rendeletről szóló nézeteket közölte. Legyen szabad nekem is e tárgyhoz néhány szót szólnom — annyival is inkább, mert nézetem szerint ez a rendelet nem olyan nagyon is jó czélzattal bír, mint azt talán többen vélik.

Már jó régen elmondták bölcseink: „Semmi új nincs a nap alatt.“ Mert hisz ezt is rég megírta már törvényhozásunk, ott van a népiskolai törvény XXXVIII. cikkében, hogy a népiskolák heti óraszámának maximuma 25 óra. A miniszteri rendelet tehát nem hozott valami újat létre — csakis e régi elfeledett törvénycikkelyt hozta a zsidó népiskolák kormányzóinak emlékezetébe, mely cselekedete bizony kívánatos is volt, mert megütközést szült az általános visszaélés a törvénnyel. Sok iskolában e naponta 8 óráig tart az oktatás, a mi pedig 48 heti óraszámot ad. Némely helyeken pedig kora reggeltől késő estig folyik a tanítás.

Igaz ugyan, hogy e visszaélés főképp a zsidó iskolákban tapasztalható, de ez természetes is, mert az izr. iskolák nagyobb körü tananyaggal bírnak. Erre is tekintettel kell lennünk, mert az izr. községek csakis azért tartják fenn oly tetemes áldozattal felekezeti iskoláikat, hogy az izr. tanulók a héber nyelvben is oktatást nyerhessenek, a mi pedig hetenként 6—7 órát vesz igénybe. E 6—7 óratöbblet pedig az izr. iskolákra nézve nagyon is kívánatos, mert a nélkül vagy le kellene mondanunk felekezeti iskoláinkról, vagy a többi tantárgyakat szűkebb körre kellene vonnunk. Mindkét esetben a tanügy ellen véténénk.

Örömmel kell tapasztalnom, hogy legtöbb tanférfiú velem egy véleményen van, mi annak helyes voltáról tesz bizonyosságot. Ha pedig kívánatos az, hogy az iskolák heti óraszám magasabb legyen mint a többieké, — ez önként maga után vonja azon követelményt is, hogy a díjazás is magasabb legyen. És így e két baj egymást sikeresen orvosolhatná, mert mérget méreggel szokás orvosolni. Ez által elérhető volna azon régóta vágyott óhajlás, hogy község és tanító békejobbot nyujtanának egymásnak s nem szembeállva, hanem karöltve vezetnék az iskolát s a szent czél valószínűsítésénél nem állna elő jogainak védelmére az egyik autonómiával, a másik miniszteri rendelettel, hanem közös megegyezés és folytonos egyetértés vezérelné lépteiket.

Witt Manó,
iskolaszéki elnök.

A zsidók költészete

(Vége.)

Ezobi József ben Chanan Orange vagy Vaisonból (Aringon mellett, 1230—1250. körül virágzott) miután hazájából Perpignanból kivándorolt volt, fiának Sámuelnek menyegzőjére költeményt küldött „az ezüstcsésze“ czimmal, melyben intelmeket és életszabályokat köt annak szívére. Többi közt azt is ajánlotta neki „őrizkedjék a görög bölcseségtől, mely a sodomi szőlőtőhez hasonlít s a kedélyeket csak felháborítja.“ Ellenben mindig héber nyelvtannal és bibliai tanulmányokkal foglalkozzék és fő foglalkozása talmud legyen. Egyedül ez jellemzi a férfit és annak szellemirányát. Ezobi József versei nagy nyelvismeretre vallanak ugyan, de nem mutatnak a kifejezések válogatottságára s egyáltalában mi kellemmel sem bírnak. Ő azon ügyes verselők közé tartozott, kik ez időben különösen a Provenceban tucatszámra tűnedeztek fel.

Csak egy igazi költő lépett fel még ama korban, de ennek költeményei nem a zsidóságnak szóltak és nem is a nemzeti nyelven voltak írva. Abu Jechak Ibrahim Ibn-Sahal, az „izraelita“ (al Israeli) Sevillában (szül. 1211. körül, meghalt 1250. körül) a mohamedán irodalomtörténészekről mint nyelvűknek egyik legkedveltebb dalnoka dicsértetik, kinek költeményeit ők tisztelettel gyűjtötték. Ibn-Sahal többnyire szerelmi dalokat zengett. Midőn egyszer egy mohamedán műértő az iránt kérdeztetett, honnan van, mikép Ibn-Sahal oly olvadékony megindító módon tud dalolni, ez felelé: Ő kétféle alázatosságot tanusít dalaiban; a szerető szív alázatosságát, és a zsidó alázatosságát. Dalai oly nagyra becsültettek, hogy az arabok azok egy példányáért tíz aranyat fizettek, noha egy korántekercs tizedrészeért volt kapható. Erre a bölcész Averroes állítólag azt jegyezte volna meg, hogy oly államnak, melyben a szent könyv oly olcsón, könnyelmű dalok ellenben oly drágán árultatnak, el kell pusztulnia.

A későbbi arabok sokat vitatkoztak a felett, vajjon Ibn-Sahal élte végeig zsidó maradt-e, avagy az izlamhoz tért. Mindkét feltevés helyes, mert akkor még Sevillában az almohádok uralkodának, kik sem keresztényt, sem zsidót magok között meg nem tűrtek. Azok tehát, kik a vándorbothoz nyúlni nem akartak, szinleg az izlamot vették fel, gépiesen elhadarták annak hitvallomását, látogaták a moscheekat, szívükben azonban mégis csak hivek maradtak a zsidósághoz, titokban annak vallási szertartásait is megtartották s törzstestvéreikkel folytonos összeköttetésben állottak. Ibn-Sahal tehát nagyon valószínűleg a mohamedánok közt mohamedán, a zsidók körében ellenben zsidó volt. Amellett — mint határozottan tanusittatik — a sevillai zsidó község előljárója volt. Egyik-másik vallásos hitsorsosa, mint róla írják, érzékenyen szemére hánytva volna, hogy annyira elfeledkezik magáról, miszerint szerelmi dalokat költ. Erre ő bájos versekben utasította volna vissza a gáncsot. Halála felől ellenkező hírek halatszottak. Némelyek beszélnek, hogy hitsorsosai őt könnyelmű dalaiért megmérgezték volna; mások ellenben, hogy egy tengeri utjában hajótörés által veszett volna el s a mint a hullámokban történt halálának híre megérkezett, erre egy másik zsidó költő azt jegyezte volna meg: „A gyöngy visszatért kagylójához.“

De még a költészetnél is mélyebbre süllyedtek a többi tudományágak a Maimuni utáni időkben. Mikép is uralkodhatott volna egészséges gondolkozásmód ott, hol a bölcészek és kabbalisták vetélkedtek abban, hogy a szent irások rejtett értelmét találgassák, vagy épen elferdítsék, hogy ezzel saját tanaiknak látszólagos bibliai támaszt adhassanak? Vele ment tönkre a héber grammatika is. Elbujt a bölcészeti és kabbalistikai mesterkéeltség elől. A megelőző idők legfényesebb productumai feledésbe vesztek. Kimchi Dávid volt hosszú időkre az utolsó grammatikus. Nachmani ugyan fogfalkozott néha-néha ethnografiával, sőt gyakran a grammatikát is segélyül hívta s igen helyes nyelvérzéknek adta tanujelét, de mindkettőt nem más célból, mint valamely felvett vélemény szolgálatában és az ellenséges nézetek megdöntése céljából. Így hullt szét lassanként azon szép koszorúja a zsidó tudományoknak, melyet a héber-spanyol bölcsek maguknak kötöttek volt.

Freund.

Meir ben Todros Halevi Abulafia.

(Szül. 1180. körül, meghalt 1244-ben.)

Még Maimuni életében kezdődött a tanai elleni ellentmondás, noha csak csendben és félénken s alig tudott a csodálás zajával szemben szóhoz jutni. Egy ifju, szellemes és tudós férfiú Meir ben Todros Halevi Abulafia Toledóból korán nyilvánította vallásos érzületen alapuló kételyeit

Maimuni elvei ellenében egy „Lünel bölcsseihez“ intézett levélben, mely a nyilvánosság elé volt szánva. A Maimuni-féle halhatatlansági tan képezte abban a támadások gyújtópontját. Azonban csekély hatást ért el vele. Mert ámbár Meir Abulafia igen tekintélyes családból származván, nagy tiszteletnek örvendett, mégis a felvilágosultság elleni és a zsidó nép lealáztatását megengedő hajlamainál fogva még saját körében is elszigetelve állott. Azonkívül határt nem ismerő kevélységénél fogva nem volt képes hiveket szerezni s azokat párttá alakítani.

Felfuvalkodottsága annyira ment, hogy mióta Toledóban előkelő állást foglalt el, nemes, művelt s általánosan tisztelt atyját Todros Abulafiát, Zurgosban meglátogatni restelte. És ugyanezen atya, ki oly becsülésnek örvendett, hogy egy költő Jehuda ben Izak Halevi barcelonai orvos, őt egy regényben dicsőítette s a bölcsesség és szabadság közt ítélő bírónak tette; — ezen Todrosnak másféle fogalmai voltak; ő kereste fel fiát, ha az hozzá jönni nem akart.

A helyett, hogy hiveket szerzett volna, Meir Abulafia a művelt és nagy tudományú hivelbeli ben Meschullam Arontól, Maimuni lelkesült hívétől durván elutasított, s a mint látszik, egy hasonlóan gondolkozó kör nevében. Szemtelenséggel vádolta őt azért, mert ő, az éveire és bölcsességére még egyaránt éretlen, korának legnagyobb embere felett ítéletét nyilvánítani merte.

Mindazonáltal Meir Abulafia élete fogytáig a maimuni-irány és bölcsélet elszánt ellensége maradt. Irodalmi tevékenysége a talmudra, (melynek néhány traktatumát magyarázó jegyzetekkel látta el) és a bibliai ortografiára szorult, melyet először ő gyűjtött könnyen áttekinthető alakba is tette ez által a másolók számára használhatóvá. Ha ő maga nem is volt kabbalista, mégis meleg fészket készített a rejtélyek tanának ifju csemetái számára; annyira, hogy teljes életében őt tartották a sötétséget terjesztők főnökének. Az ősz Scheschet Benvenisti Barcelonában, ki később koráig a szabad törekvés barátja maradt, csipős epigrammát csinált ellene:

Kérdezitek fiaim, hogy az éji homályt keresőnek
A neve mért „ragyogó“ (Meir) a fényt bárha kerüli.
Hisz' a bölcsék szinte világosságnak az éjjelt
Mondják, mert a nyelv kétértelmősége kívánja.

Abulafiának a lüneli községnek küldött irata ellenében Scheschet Benvenisti apologetikus levelet intézett ugyanoda, hogy ezze! a Maimuni ellen netalán támadható ellenséges hangulatot elnyomja. Még egy másik költő is kilötte Abulafia ellen egy satyrában az élez nyilait, mely nyilak éle azonban más nyelvre le nem fordítható! De különben is a maimunisták, minthogy széles körű ismeretek és nagy nyelvjártassággal bírtak, ellenségeik felett állandóan és határozottan túlsúlyban voltak, a felvilágosodás elleneit ennél fogva gúny tárgyává tehatték, s eszközölhették, hogy a nevetők mindig az ő részükön legyenek.

Freund Ármín.

Pályázat.

Az orsz. magy. izr. tanító-egylet központi választmánya a közgyűlés által nyert felhatalmazás alapján elhatározta, Mózes öt könyvét magyar fordítással iskolák számára kiadni és egyelőre az első könyv fordítására pályázatot nyit. Azok kik e könyv fordítására vállalkozni szándékoznak, sziveskedjenek genesis következő verseit: 1. 20—24; 4. 1—9; 6. 5—8; 14. 18—24; 16. 11—16; 18. 11—15; 30. 26—35; 37. 13—20; 46. 28—30; 49. 1—11; 49. 22—26; mint minta-

fordítást f. é. decz. 1-éig jelíges levelekben elzárt neveikkel az alulírott-hoz beküldeni. A bíráló bizottság által legjobbnak talált fordítás beküldőjével a központi választmány a díjazást szerződésileg fogja megállapítani.

Budapest, 1878. okt. 15.

Seligman Eleázár,
elnök.

Könyvismertetés.

A „**7sidók Története**“ biblia utáni korszakainak rövid vázlata. Felsőbb nép- és polgári iskolák mindkét nembeli növendékeinek használatára, A mai napig terjedő legmegbízhatóbb kutforrások nyomán szerkesztette **Fischer Natán** iskolaigazgató. Ára **60** kr. Budapest 1879.

Haladásunk egyik örvendetes jelensége, hogy lassankint az iránt is kezdünk érdeklődni, a mit eddigelé, csupa hazafiságból elhanyagoltunk, értem saját nemzeti történetünket. „Karmi seli ló nátárti.“ — Hogy pedig dicső multunk története iránt valóban érdeklődünk, arról eléggé tanuskodik az az egyszerű tény, hogy dr. Kayserlingnek mult évben tartott zsidó történelmi előadására a nem csekély belépti díj mellett is özönével tódultak mind az egyetemi hallgatók, mind a főváros előkelő zsidó családjai. Uly tény ez, mely minden önérzetes zsidó szívét kimondhatlan örömmel tölti el.

Tán nem tévedek, ha jelen könyv megjelenését is ezen örvendetes érdeklődés következményének tekintem. De legyen bármint, én őszinte rokonszenvvel fogadom az ujdonszülöttet iskoláinkban, csak néhány „élet“ szabályt adok neki hosszú utjára, vagy helyesebben szólva: némely nyelvi és lógikai hibáiból akarom kivetkeztetni, melyeket benne itt-ott észrevettem.*)

Igy p. mindjárt az **5.** és **6.** lapon szemet szúr a „**jám borak, boldogak**“ idegenszerű írásmódja (e. h. jámborok, boldogok.) — U. o. „**anak orezágainak urává**“ (e. h. az ő országainak.) — U. o. „**Sándor a pap által vezetve**“ (e. h. vezetettve.) — **7.** l. „**mehagyta, hogy a zsidóknak disznóhust kelljen enniök.**“ (Mire való itt a „kelljen“ szó?) — **9.** l. **Makkabäus... tüzes beszédet tartott hiveihez.** — U. o. **Miután... fényes győzelmet aratott volna.** (A „volna“ szó ilyen helyen latinus.) — U. o. „**teher iránti érzelmesség**“ (tán: érzékenység vagy ellen-szenv!) — **10.** l. „**Oh, hogy a vitéz meghalt...**“ Németül megjárna, de magyarul jobb így: „**Ah, meghalt a vitéz...**“ — U. o. a „**70 „vén“ tanácsos**“ (e. h. a **70 vének tanácsa.**) U. o. **A bh-beth-din,** Magyar ajku gyermek nem olvashatja ezt, Mért nem így: **Áv-bész-din?** — **11.** l. „**naponta 3-szor imádkozni**“ (n a p o n t a = n a p p a l, lásd a nagy szótárt.) **12.** l. **előolvasni szabadott** („szabad“ melléknév, és így nem használható ige gyanánt.)

14. l. „**legelőkelőbb zsidók,**“ helyesebb így: **legelőbb kelő „nagyobb szerű mintájára**) — **15.** l. a **jogászatban a szigort enyhíteni** (tán a törvénykezésben?) — U. o. **esz es hitet.** Ilyen nincs; tán észszerű hitet?) — U. o. „**külső jámborság.**“ (tán tettett vagy szinlelt jámborság) U. o. **keveset tartottak a hagyományos zsidóságról** (zsidóság a zsidók összeségét és nem vallásukat jelenti, tehát itt nem

* Félreértés kikerülése czéljáóól megjegyzem, hogy az itt megrótt szavak és szólások saját könyveimben is éktelenkedik, de ez nem gátol abban, hogy F. ur könyvének jó és rossz oldalait meg ne ismertessem. Egyébiránt hol egy Jókai Mór követ el vétiséget a magyar nyelv szelleme ellen (l. a „Magyar nyelvört,“) ott egy zsidó tanítónak épen nincs oka, a maga hibáit minden áron szépítgetni akarni. De ha szépítgetésre nincs is, annál több okunk van a nyelvrontás vádját magunkról elhárítani.

alkalmazható. 17. l. Mindkettőnek (t. i. Hillélnek és Samájnak) nemes indokai voltak. (Indokról csak valamely tethnél tehet szó. Itt inkább „indulat volt volna helyén. — U. o. „nyers tettelegességhez folyamodtak (mért nem inkább „nyultak“?) — 19. visszatért vala...., nyertek vala (mire való az a sok vala?“) — U. o. „Mindenféle rablócsőcselék csapatai, kik....“ (Csapatok szó nem „kik“ hanem „melyek“-kel viszonyul.) — U. o. Messiásoknak adták ki magukat (németes, e. h. hirdették, vallották v. mondták magukat.) — 20. lőnnek=levének, tehát csak egy n-nel irandó.

A tananyag kiválasztására nézve dicsérettel kell kiemelnem, hogy a szerző a magyar zsidók történetére kiváló gondot fordított és annak külön fejezetet szentel. Érdekesen és ügyesen van itt összeállítva (Hunfalvy Pál, Löw Lipót és más jeleseink nyomán): 1. A zsidók Magyarországon. — 2. Rabbik, tanférfiak, nevelésügy, istentisztelet. — 3. „Báró Eötvös József.“ — 4. A magyar- és erdélyhoni izraeliták „congressusa.“ — 5. Az országos magyar izr. iskolai pénzalap. — 6. A m. izr. jótékony-egyletek*). — 7. Kézművesek, ipar és földmivelés a magy. izraeliták közt.

Jövőre mindamellett azt tanácsolnók a szerzőnek, hogy azon helyeket, melyek (mint a Karaitákról szóló fejezet végén) nagyobb részint pusztá nevetek és számokat tartalmaznak, hagyja el és helyettük oly kerekded jellemrajzokat adjon, mint a minőket már most is adott a Függelékben. A „Zsidó naptár“ czimű fejezetet kihagyandónak vélem. Az inkább a vállaltanban lenne helyén.

Az anyag elrendezésére nézve meg kell jegyezmem, hogy a szakaszok czimeit nem igen felelnek meg tartalmuknak. Így p. o. a II. szakasz czime ez: „Nevezetesebb események a zsidók történetéből.“ Tartalma pedig többek közt ez: „Szaadjáh rabbi, a spanyol iskola legjelesebb tudósai stb.“ (Hát ezek is események?“) — Meghökkenve olvastam a 81. lapon e mondatot: „Az izraelita.... igen felgazdagodott és megvette a nemesi birtokokat. A Tisza-Duna völgyén bámulandó, mennyi nem „magyar vérrel szerzett“, hanem a magyar adóssággal vesztett földjük van a zsidóknak.“ — Ily célzatos mondatok nem iskolakönyvbe valók, mert ha a gyermek nem érti, mire céloznak, — paedagogiai szempontból mellőzendők, ha pedig megértik, annál rosszabb, mert ma ez esetben Istóczy-féle eszmék mételyének befogadására készítenők elő a fiatalság fogékony szívét. E mondatok fölhozására az sem szolgálhat mentségül, hogy Hunfalvy könyvéből vannak idézve, mert hiszen H. nem iskolai, annál kevésbé zsidó gyermekek számára írta könyvét. De úgy látszik maga F. ur is érezte ebbeli tapintatlanságát, mint a 78. l. tett ezen megjegyzéséből kiderül: „A hűség kedvéért szándékosan ki nem hagyjuk még a zsidókra nézve kevésbé kedvező... megjegyzéseket sem.“ — De biz ezeket ki kellett volna hagynia.

F ü h r e r I g n á c z.

) Megrovást érdemel, hogy F. ur itt egy árva szóval sem emlékszik meg a magyar izr. országos tanító-egylet-ről, (Ez nem érdemel megrovást, hanem az, hogy az egyleteket és más ily féléket beleszótt egy iskolakönyvbe mint „zsidó történetet“, hogy egy-két fővárosi ur és asszonyinak bókot mondhasson. Szerk.) holott annak jótéteményeiben ő nem kevésbé részesül, mint bárki más. A pártdühnek és személyeskedésnek — is meg van a maga határa. Legkevésbé is igazolható pedig ezen eljárás F. ur részéről, ki nemesak más országos intézetekről nem felejtkezett meg, de egyes alárendelt egyéniségeket is felemlit könyvében.“

D a l k ö n y v

óvó-képezdek, óvodák, gyermekertek, népiskolák alsóbb osztályai stb. számára. Szerző Kohányi Sámuel, osztálytanító a budapesti izr. normálfőtanodában és zenetanár az orsz. óvóképezdében. Budapest, 1878. Kiadta: Rózsa K. és neje (ősztecsa 20. sz.)
Ára 50 kr.

Harmincz éve hogy egy bár jeles műveltségű, de igénytelenül fellépett fiatal zsidó tanító egy oly mező művelését tűzte ki élete feladatául, melynek még létezéséről is alig tudtak e magyar hazában. Törekvése hazafiui volt. Jól tudta, hogy ama nehéz napok, melyekbe első fellépése esik, ily törekvésnek nem kedveztek; de előre törő lelke nem csüggedt el. Hite erősebb volt, semhogy kedvtelenné tehetne volna azon stagnáció, mely nemzet-politikai törekvéseink folyamatában beállt. Bizván nemzete geniusában, mely e tespedés sűrű ködén át is mutatta hívő kedélyének azon varázsképeket, melyek szomorú napok multával a magyar nemzetlét láthatárán annyiszor tündököltek; meg levén győződve, hogy csak a jövőtől, mely jőni fog, veendi majd jutalmát, munkálkodásának elismerését: kezdte e kopár mezőt művelni. E rendithetlen bizalmában, e szilárd meggyőződésében nem csalatkozott; mert a megérdemelt jutalmat, hazájának elismerését kivívta.

Gondos ápolója volt ő mezejének, és termett is az a szebbnél szebb virág, a kedves gyermekdal, — mert Kohányiról, a magyar gyermekdal atyjáról, van itt szó — méltó, hogy az élet tavaszát, a boldog gyermekkort, áraszsza el illatával. Nem hangzik el ily dal, míg van anya e honban, ki szeretve gyermeket ringat, És ha többet akartok tudni Kohányiról, menjetek e hon gyermekóvó intézeteibe, és kérdezzétek vidor gyermekseregektől, valjon ki szerzette azon kedves gyermekdalt, melynek dallama épen érte fületeket: „Kohányi bácsi“ lesz a felelet. Boldogitóbb elismerést ennél, nem vagyunk képesek elképzelni. „Mipí ólelím vejőnekim jászadtá óz.“

Ha ismerni akarjátok a forrást, melyből Kohányi dallamai meritvék: menjetek vissza egy már rég letűnt korba, üljetek le Babel folyamai mellé és hallgassátok a szióni dalt! Menjetek és hallgassátok a romlatlan magyar nép dalait! És e keleti hangokban fogjátok hallani azon mélabús motívumokat, melyek alapján K. oly sok vidor gyermekdalt szerzett, melyek oly megérdemelt kedveltségnek örvendnek, és ha ehhez még azt teszszük, hogy K. örökké ifju és mély kedélye, őszinte hazafisága, kitűnő szakképzettsége, gyermekismerete és szeretete azon éltető elemek, melyek őt gyermekdalainak szerzésében támogatják: akkor e dalok minőségéről és becséről is hoztunk ítéletet.

Közelebb egy új műve került ki sajtó alól. Czime: **Dalkönyv**, óvó-képezdek, óvodák stb. stb. használatára. 114 gyermekdalt foglal magába. Valjon minők e dalok? Dallamosak és kedvesek, természetesek és szövegeik a gyermekek felfogásához mérték, mint mindazon dalok, melyeket Kohányink tehetségének és gondosságának köszönünk. Sokkal több elismerésben találkoztak K. művei, semhogy művének általam való ajánlatára szorulna. Én itt csak azon kívánatomnak adok kifejezést, hogy K. dalkönyvének előszavában tett ígérését, miszerint megbeszélte műve a legutolsó, melylyel a nyilvánosság elé lépett — ne váltsa be.

Herczog Emil.

VEGYESEK.

— Bold. Stern Vilmos tanító árvái számára nálunk begyűlt és a takarékpénztárba elhelyeztetett: A nagy-kanizsai tanítói testülettől 5 frt 65 kr.

Felsenburg A. ur Szentesről 1 frt. Lederer Ábrahám ur Pesten 1 frt. Nsgs Tóth József pestmegyei kir. tanfelügyelő 1 frtot, Spitzer Ignác ur Zala-Szt.-Gróthon gyűjteménye: Spitzer Ignác ur 1 frt; Weiner Fülöp ur 50 kr. Német Laura urhölgy 40 kr. Kublin Lajos ur 40 kr. Feigelstock Dávid ur 1 frt. Fisch Mór ur 30 kr. Neumann Lajos ur 50 kr. Steiner Lajos ur 50 kr. Gráf Vilmos polg. isk. tanár ur 1 frt. Steiner Jozefa urhölgy 50 kr. Smolka Salamon tanító ur Cservenkán gyűjtött 10 frtot. Összesen 23 frt 85 kr. Fogadják a nemes adakozók legmélyebb hálánkat a szegény elárvult gyermekek nevében. Kérjük t. kartársainkat e nemes példa után indulva, köreikben gyűjteni. Mutassuk ki, hogy szegénységünkben is képesek vagyunk véreinkért valamit tenni.

— A központi választmány az olvasókönyvek szerkesztése ügyében fontos határozatot hozott és a jövő iskolaév kezdetével reményilem, olyan első olvasókönyvet fogunk kartársainknak nyújthatni, mely a kor legkiválóbb szakférfiak kivánalmainak meg fog felelni. A könyvszerkesztői bizottság t. i. elfogadta dr. Kármán Mór egyetemi és középtanodai képezdei tanárnak elveit a könyvek szerkesztésére nézve. A központi választmány szinte magáévá tévén dr. K. ur vezérelveit, a f. hó 2-án tartott ülésében az első olvasókönyv (II. oszt. számára) szerkesztésével Roth Vilmos képezdei tanár urat bizta meg, ki dr. K. ur elvei és utasításai értelmében fog eljárni. Dr. Kármán ur a paedagogiai téren a haza kitünőségeihez tartozván, szives és önzetlen közreműködése által a központi választmányt legmélyebb hálára kötelezte és jutalmát abban látandja, hogy az izr. iskolák az elsők közt leendnek oly olvasó-könyvekkel birni, melyek a modern paedagogia alapján lesznek szerkesztve.

— Szolgáljon azoknak tudomásul, kik a lapunkban most másodizben közölt pályázat értelmében minta-fordításokat szándékoznak beküldeni, hogy a bíráló bizottság akkor fog a közp. választmány által a legjelesebb szakemberek köréből megválasztatni, ha a pályamunkák már beérkeztek. Hogy némelyek aggodalmait eloszlassam, biztosítom, hogy csakis a legjobbnak megítélt próbamű beküldője fog a fordítással megbízatni. Személyválogatásról szó nem lehet, miután a bírálók előtt a beküldők nevei ismeretlenek maradnak.

— Megjelent új könyvek. Magyarország egyik legnépszerűbb tanítója Gyórfi Iván ur iskolakönyveket szerkeszt és ennek örvendezünk; mert nézetünk szerint a paedagogiai irodalom terén ő az lesz, a mi a szép-irodalmi téren Vas Gereben vala és ez a sok száraz, fenhéjázó könyvgyártók közt csak jótékonyan fog hatni. Buzárovits Gusztávnál Esztergomban megjelent tőle: 1. Magyarország története rövid kivonatban. Ára 10 kr. 2. Természetrájk népiskolai növendékek számára. Ára 10 kr. 3. Földrajzi kézi könyvecske, ára szinte 10 kr. Mind a három kis könyvecskét jövő számunkban bővebben ismertetnl fogjuk.

— Herz Mihály, galgóczi tanító egy könyvvitelt szerkeszt, melyre előfizetéseket gyűjt. Volt alkalmunk már egynehány nyomtatott ívet látni, melyek kitűnő könyvnek ígérkeznek. Ajánljuk a t. kartársak pártolásába.

— Új ifjusági folyóirat. „Új Nemzedék,” a középtanodai ifjuság közlönye. Egész évre 4 frt. Kálnoki Henrik és Vasvári Ferencz szerkesztése alatt. Szerkesztői iroda: VI. sziv-utca 36. A lap már megnyerte az ifjuság rokonszenvét és máris forog az ifjuság kezén. Ajánljuk annak terjesztését.

— A nyugtáztatásokat a jövő számunkban fogjuk közölni.

— Kacz Henrik l.-sz.-miklósi reáltanár füzeteiről, már szept. számunkban nyilatkoztunk. Miután az árt nem említettük fel, s azóta több oldalról kérdések intéztettek hozzánk, kinyilatkoztatjuk, hogy 100 füzet 8 frt; nagyobb megrendelések mellett 20% árelengedés.

— A januári számban az egylet tagjainak teljes névsorát fogjuk közölni. A kik a folyó évben épen nem fizettek, azokat tagoknak nem tekinthetjük. Kérjük tehát azon t. tagtársakat, kik jogaikat az egylet iránt fön akarják tartani, sziveskedjenek hátralékaikat minél előbb beküldeni.

Szerkesztői posta.

Töb beknek: A pesti hitközségi iskolákban egy tanító soha nem tanított többet 25 óránál, kevesebbet igen. Természetesen a pesti hitközség nem fog a ministeri rendelet ellen tiltakozni. — D. J. Ürmény: Azonnal betöltetett.

HIRDETÉSEK.

Pályázat.

A helybeli izr. VI. oszt. népiskolánál, egy a kézi munkára képesített tanítónői állomás betöltendő — évi fizetés 350 frt — ajánlkozók folyamodványaikat e hó végeig küldjék

az izr. iskolaszék elnökségéhez
Vác.

Osztrák császári és magyar királyi kizárólag szabadalmazott

Schulhof Károly Róbert

manchesteri lakos által feltalált „SOPIANA SZÁJSZESZ.”

Hatása:

1. A Sopianá-szájszesz a száj- és orrüregnek minden büzét nyomtalanul eltávolítja. 2. Erősíti a petyhüdt foghúst és az ingó fogakat, az utóbiaknak visszaadja természetes fehér színüket, meggátolja a fogkő képződését, védi a fogak zománczát és óv a fogfájás ellen. 3. A száj- és orrüreg mindennemű súlyos (skorbutikus) bántalmait gyógyítja, ügiti és pirosítja a foghúst és edzi a nyákhártyákat. 4. A már létező fogfájást eltávolítja, ha a fájó-fog és szomszéd-fog húsa pár csepp, **vizzel nem elegyített** szájszeszszel megnedvesítettik. 5. Diphteritis és más torokbajoknál igen sikeres gargarizáló szer.

Megrendelések elfogadtatnak: Dr. SCHULHOF ADOLF orvos urnál Pécsen Török József gyógyszerésznél, a sz. Istvánhoz czimzett gyógyszertárban nádor-utca és a városi gyógyszertárban a Harris-bazárban Budapesten.

Egy üvegcse ára 1 frt 25 kr. o. é.

Ámbár csak rövid idővel ezelőtt bocsátottam gyártmányomat a t. cz. közönség rendelkezése alá, már is számos elismerő nyilatkozat küldetett be hozzám, melyek közül csak néhányat sorolok fel:

1. Bizonyítvány. Sz. kir. Pécs városa tiszti főorvosától. Dr. Paizsitzky Ede, tiszti főorvostól. 2. Bizonyítvány. Baranyamegye tiszti főorvosától. Dr. Hölbling Miksa, baranyamegyei tiszti főorvostól. 3. Bizonyítvány. Pécsvárosi közkoroda főorvosa és igazgatójától. Dr. Bantler Ödön, közkórházi főorvos és igazgatótól. 4. Bizonyítvány. Posta Ferencz es. kir. alezredestől. 5. Bizonyítvány. Borkenfes G., tanártól. 6. Bizonyítvány. Selborn A. Keresztély, mérnöktől. Dr. Kucinic es. k. törzsorvos: Comadina Milos, es. k. kapitány az 52. serezedben sat.

A magyar izr. országos tanító-egylet

saját kiadása

סדר התפלה לכל השנה
לילדי ישרון

נערך מאת חברת המורים בארץ הנר.

I m a k ö n y v

az izr. iskolai ifjuság számára,

RENDEZTE ÉS KIADTA

a magyar izr. országos tanító-egylet.

Második kiadás. — Ára 40 kr.

Nagyobb megrendeléseknél megfelelő árleengedés adatik.

Megrendelhető :

a magyar izr. országos tanító-egylet irodájában

☞ sip-utca 11. sz. ☜

NÉPISKOLAI KÖNYVEK

Führer Ignác-tól.

A Számvetés példa- és feladattára, 4 kötetben	20—25 kr.
Hazai s általános földrajz *) 6. kiadás .	30 kr.
A magyarok története, *) 12. kiadás, kötve .	30 kr.
A természetrajz elemei, 5. kiadás, kötve	30 kr.
Kisebbszerű világtörténet, *) jellemképekben . .	60 kr.
Első oktatás a francia nyelvben, *) kiejtéssel kötve	30 kr.
Praktische Lehrmethode der ungarischen Sprache .	36 kr.
„Emil, vagy a Nevelésről“ Irta Rousseau J. J. Fran- cziából fordítá: Führer Ignác	Ára 2 fnt 40 kr.

☞ A csillaggal (*) megjelölt könyvek német nyelven is kaphatók. — Nagyobb megrendelések megfelelő rabattban részesítettnek.

Nyomatott Schlesinger és Wohlaier könyvnyomdájában, Rostély-utca,
Károlykaszárnya 3. sz.